

‘Als we op de universiteit niet in gesprek kunnen gaan, waar dan nog wel?’

Ze zijn ambitieus en staan klaar om oude muren binnen hun gerenommeerde instituten te slechten. Drie rectores magnifici strijden in een tijd van polarisatie en geopolitieke spanningen als kersverse bestuurders voor relevante en onafhankelijke wetenschap. ‘Soms voelt dat heel ongemakkelijk.’

**ELFANIE TOE LAER
EN ARDI VLEUGELS**

Annelien Bredenoord (42), Hester Bijl (51) en Jeroen Geurts (44) gelijktijdig spreken blijkt onmogelijk. De nieuwe rectores magnifici van respectievelijk de Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR), de Universiteit Leiden en de Vrije Universiteit (VU) in Amsterdam zijn in een periode van drie maanden nooit op hetzelfde moment beschikbaar.

Apart dan maar, in de avonduren en in de randen van de werkdag. Zo vinden de bestuurders los van elkaar wel een uurtje de tijd om te vertellen over de instituten die zij besturen en de veranderingen die zij daar willen doorvoeren. Want veranderen, dat willen ze. Bredenoord, tevens Eerste Kamerlid voor D66, neemt daarbij haar achtergrond mee als hoogleraar Ethiek van Biomedische Innovatie, Bijl die als hoogleraar Numerieke Wiskunde en Geurts zijn achtergrond als hoogleraar Translationele Neurowetenschappen.

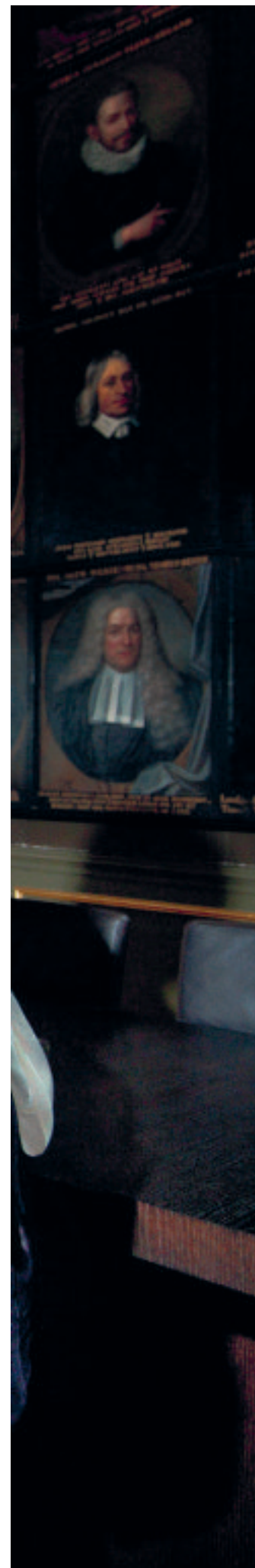
Waar leiden jullie de universiteit als rector magnificus heen?

Geurts: ‘Mijn klik met de VU is zo goed doordat de VU zegt: we leiden mensen niet op tot iets, maar tot iemand. Dat resonanceert met mij. Als docent wilde ik ook al bijdragen aan de opleiding van wereldburgers die niet alleen vanuit hun expertise, maar ook vanuit hun waarden en achtergrond meebouwen aan de samenleving.’

‘Ik zag in de praktijk dat promovendi ongelukkig waren in het systeem: de druk van de juiste prijzen halen, in de juiste bladen moeten publiceren. Ik heb zó veel creatief talent kapot zien gaan. Mijn doel is het programma Erkennen en Waarden uitrollen op onze universiteit. Dat betekent: hou op met puntjes scoren, focus op en beloon bredere kwaliteit.’

Bijl: ‘We zitten in een tijd van grote uitdagingen, waarin universiteiten een rol kunnen spelen door meer verbinding te zoeken tussen wetenschapsdisciplines en met partijen buiten de universiteitsmuren. Maar het kost moeite om uit je eigen onderzoeksveld te komen en samen te werken. Mijn taak is te faciliteren dat onze onderzoekers dat kunnen doen.’

Bredenoord: ‘Als universiteit leiden wij enerzijds toekomstige leiders op, onze studenten. Die scholen we als *T-shaped professionals*: we willen dat ze verdiepende kennis hebben, de verticale streep. Maar ook dat ze brede vaardigheden ontwikkelen, waarmee ze straks de arbeidsmarkt op komen, de bovenste as van de T. Tot nu toe was er veel hypersp-

Links: Hester Bijl (51), Universiteit Leiden.

Rechts onder: Jeroen Geurts (44), Vrije Universiteit Amsterdam.

FOTO'S: KATO TAN VOOR HET FD

cialisatie in de wetenschap.’

‘Anderzijds leveren we als universiteit kennis die kan helpen bij de aanpak van ingewikkelde maatschappelijke uitdagingen. Zoals de energietransitie of de omgang met technologie. Ik vind het belangrijk dat we onze kennis daarover een stapje dichterbij de plek brengen waar die hard nodig is — dus méér ermee doen dan in een tijdschrift publiceren.’

Wat typeert jullie als nieuwe generatie bestuurders?

Bijl: ‘Moelijke vraag. Wij zijn een inclusieve instelling met een rijke geschiedenis en daar wil ik mij maximaal voor inzetten. Ik zorg dus ook dat ik zichtbaar ben en coach vrouwen. Want het helpt als je een voorbeeld hebt.’

Bredenoord: ‘Als ik kijk naar mensen van mijn leeftijd op posities zoals die van mij, zie ik dat wij veel meer onze persoon meenemen. Studenten weten waar ik woon, dat ik met een vrouw getrouwd ben. We scheiden privé en werk minder en dat werkt ook ontwapenend. Als ethicus vind ik het ook leuk om bepaalde taboes te doorbreken. Om met vragen en prikkelen verandering te brengen.’

Geurts: ‘Openheid, dat zit in mijn karakter en is voor mij een essentieel onderdeel van leiderschap. Dat je je laat aanspreken. Iedereen weet dat ik homo ben. Het is nog niet zo lang dat we daar openlijk over kunnen spreken. Ik schrok wel van de reacties die ik na de eerste interviews kreeg. Mensen die tot tranen toe geroerd waren door die openheid. Kennelijk is dat nog niet gewoon.’

‘Ik ben superenthousiast over onderzoek en onderwijs, dat zit in mij. Ik adem het academische leven en ben daar een verbindingsofficier in.’

Hoe ziet de universiteit van de toekomst eruit?

Bijl: ‘Meerdere universiteiten die samen één opleiding verzorgen, dat gaat zeker meer gebeuren. Zo is er nu een beweging dat Europese universiteiten elkaars studiepunten erkennen. Dan kan iemand een deel van een studie in het ene, en een ander deel in het andere land volgen. Een leven lang leren, dat wordt ook belangrijker. Dat gaat wat vragen van de universiteit. We zijn nu aan het nadenken over wat dat voor ons betekent.’

Geurts: ‘Ik zou graag een universiteit willen waar je op maat onderwijs kunt bieden aan mensen met heel verschillende achtergronden. De lesstof wordt nu nog vrij klassiek aangeboden. Recentelijk studeerde ik hier zelf Filosofie en ik was verbaasd over de hoeveelheid hoorcolleges die ik kreeg. Ik dacht: we kunnen hier zoveel meer! Er is serious gaming, we hebben een onderwijslab met virtual-realitybrillen, waar je als rechtenstudent kunt pleiten voor een zaal met publiek, om maar wat te noemen. Die innovaties en het potentieel daarvan, die wil ik ontsluiten.’

Universiteiten hebben kansengelijkheid hoog in het vaandel. Wat zouden ze kun-

nen doen om die te bevorderen?

Bredenoord: ‘De drempel om voor de universiteit te kiezen is nog hoog. Gelukkig hebben wij op de Erasmus Universiteit wel een grote groep eerstegeneratiestudenten, daar ben ik trots op. We hebben een actief outreachprogramma (kennismakingsprogramma, red.), waardoor scholieren al jong in aanraking komen met de universiteit. Dan zien ze: hé, ik kan daar misschien ook wel terecht. Dat moedig ik erg aan.’

‘Jong en vrouw zijn als rector magnificus helpt ook om de diversiteit te vergroten — *you can not be what you can not see*. Zo ben ik zelf aan het wachten op de eerste vrouwelijke premier.’

Vervolg op pagina 19

‘Meerdere universiteiten die samen één opleiding verzorgen, dat gaat zeker meer gebeuren’

Bijl: 'Mensen moeten nu een wvo-diploma hebben om aan de universiteit te beginnen. Ik kan me voorstellen dat in de toekomst leerlingen per vak een wvo-diploma kunnen halen. Daar zou een flexibilisering mogelijk kunnen zijn.'

Geurts: 'We denken te veel na over het individu. Wanneer iemand een divers team samenstelt of nadenkt over goede opvolging vind ik dat minstens zo belangrijk. Dat verdient meer waardering en helpt ook de kansengelijkheid te vergroten.'

'Mijn voorganger was een voorvechter van diversiteit. Nu moeten we een stap verder: inclusiviteit. Bij diversiteit kunnen groepen naast elkaar leven. Ik streef naar een universiteit waar we niet naast elkaar leven maar elkaar actief meenemen. Waar je elkaar spreekt, én aanspreekt.'

Universiteiten willen toegankelijk zijn en midden in de maatschappij staan. Tegelijkertijd zijn er veel te veel studenten ...

Geurts: 'Tja, dat is heel actueel. Met 32.000 studenten zitten wij nu 2000 boven onze limiet. Er is een grote toestroom van internationale studenten. In Nederland hoor je dan vaak: die moeten er dan minder komen. Maar wij vinden juist al die verschillende achtergronden interessant.'

'Wij zouden liever helpen bepalen wie echt op de universiteit past. Sommigen passen beter op het hbo — wij doen alsof

dat lager is, maar het is de praktische kant van dezelfde medaille. Wij willen aankomende studenten daar beter op coachen.'

'Van het hbo naar de universiteit gaat dat al goed, maar andersom nog niet. Het beeld is: ik deed wvo en moet dus naar de universiteit want dat is toch het hoogste. Daar moeten we vanaf. Ik denk namelijk dat daardoor mensen op de universiteit zitten die dat theoretische gedoe helemaal niet interessant vinden!'

Bredenoord: 'Wij vinden het belangrijk dat iedereen toegang krijgt, maar de werkdruk is gigantisch. Ook wij zijn hard gegroeid, terwijl het docentenaantal gelijk is gebleven. Dat is lastig. Wij willen een aantrekkelijke werkgever blijven en kwalitatief hoogwaardig onderwijs kunnen blijven aanbieden.'

'Ik vind het niet nodig dat mensen allemaal naar de universiteit gaan. Die wordt soms gezien als het hoogste ideaal, maar dat is ze niet voor iedereen. Het is belangrijk dat je de opleiding kiest waarmee je de beste versie van jezelf kunt worden.'

In het huidige maatschappelijke klimaat worden steeds meer onderwerpen als kwetsend ervaren. Beïnvloedt dat het academische debat?

Geurts: 'Ja. De tendens is dat studenten zeer kritisch zijn op woorden en termen en dat docenten het gevoel hebben dat ze erg moeten oppassen. Terwijl ik vind: op een universiteit leer je denken en spreken,

'Een student diende een klacht in toen ik sprak over "coloured people". Ik wist niet dat dat verkeerd was'

Annelien Bredenoord (42), Erasmus Universiteit Rotterdam.

FOTO: ALEXANDER SANTOS LIMA

en het zou mooi zijn als je aan de universiteit ook leert luisteren naar wat mensen nu eigenlijk precies zeggen. Naar wat hun intentie is. Zodat we het gesprek naar een hoger plan kunnen trekken.'

Bredenoord: 'Op een universiteit hoort een open, vrije discussie. Ook over thema's waar mensen zich gekwetst door kunnen voelen. Maar het moeten wel academische discussies zijn, met vraagstellingen die niet politiek zijn, maar gericht op kennisvermeerdering. Als we niet op een universiteit in gesprek kunnen gaan, waar dan nog wel?'

Bijl: 'Er zit een spanningsveld. Je wilt dat alle mensen zich prettig, vrij en welkom voelen, maar soms schuurt het ook met zoveel verschillende mensen binnen onze muren. We proberen het goede debat te voeren en spannen ons in om alle geluiden te laten horen.'

Geurts: 'Woke kan doorslaan in *cancellation*, dus dat iemand direct buitenspel wordt gezet. Ik heb dat meegemaakt met een Amerikaanse student die een klacht indiende toen ik tijdens een gastcollege sprak over *coloured people* in plaats van *people of colour*. Ik wist niet dat dat verkeerd was. Nu wel, en ik zou het nooit meer doen natuurlijk. Dus waarom meteen een klacht indienen? Kan iemand mij op zo'n moment niet gewoon aanspreken? Iedereen wil leren. Dat lukt niet door meteen mensen te veroordelen.'

Julie werken in een tijd van polarisatie en geopolitieke spanningen. Staat de academische vrijheid onder druk?

Bijl: 'Als universiteit proberen we buiten de politiek te blijven. Maar door de tegen Rusland ingestelde sancties voor het hoger onderwijs moest alle officiële samenwerking worden gestaakt. Dat voelt soms heel ongemakkelijk. De academische vrijheid blijft enorm belangrijk. Wij hebben nadrukkelijk gezegd dat we de bilaterale Russische werkrelaties door laten gaan.'

Geurts: 'Hier geldt helaas het motto "nood breekt wet". Het is altijd een afwijking van waarden — de bezetting van Oekraïne leidde tot zulke verontwaardiging dat we ons in deze sancties kunnen vinden. Maar het doet pijn, omdat Russische wetenschappers normaliter natuurlijk niet schuldig zijn aan het beleid van hun leider.'

'Ik denk dat *open science*, dus meer kennis delen, een vereffenaar kan zijn van de ongelijkheid in de wereld. Tegelijkertijd realiseer je je dat de volgende atoombom mogelijk gemaakt wordt met openbare informatie. Het is een van die akelige balansen waarvan je je in een universiteit bewust wordt.'

Bredenoord: 'Wij zouden graag al onze kennis openstellen voor iedereen, maar dat brengt risico's met zich mee. Onze onderzoekers moeten dus helaas meer gaan nadenken over hoe hun algoritmes door anderen gezien en gebruikt kunnen worden.'

Hoe heilig is de vrije studiekeuze, met uitpuilende studies enerzijds en een krappe arbeidsmarkt anderzijds?

Bredenoord: 'De open toegankelijkheid van universitaire opleidingen is van grote waarde. Dus als het niet hoeft, leggen we geen beperkingen op. Maar we proberen wel bepaalde opleidingen bewust naar voren te schuiven die van belang zijn, zoals de academische lerarenopleiding.'

Geurts: 'Wat voor professionals willen wij? Als onderwijsinstellingen moeten wij daar samen over durven nadenken. Geen vliegen afvangen, maar praten: wat hebben we als maatschappij echt nodig? Wij leiden nu veel theoretisch geschoolde goede mensen op, maar dat is niet altijd nuttig.'

Elfanie toe Laer en **Ardi Vleugels** zijn redacteuren van Het Financieele Dagblad.

